

Paikan tekstit ja narratiivinen jännite – kuusi maaseutukylää Suomessa ja Skotlannissa

ILKKA LUOTO

Chydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus, Jyväskylän yliopisto

Luoto, Ilkka (2006). Paikan tekstit ja narratiivinen jännite – kuusi maaseutukylää Suomessa ja Skotlannissa (Texts of place and narrative tension – six rural villages in Finland and Scotland). Terra 118: 3–4, 143–158.

By focusing on six tourism-oriented villages in Finland and Scotland, the aim of the article is to study the textuality of rural places through cultural artefacts, documents and forms of speech. Applying concepts from cultural geography, narratology and literary analysis, the theoretical framework is woven around the notions of narrative core, narrative tension and fictionality. It is argued that the intensity of place-bound human experiences and the spirit of place hinge upon narrative tension that is produced by the bifurcations of different types of text peculiar to the local narrative reservoir. In the article's "flow model" of the narrative construction of a particular place, the concept of paratextuality covers texts of presentation, (e.g., local buildings and physical landscape) and texts of reproduction (e.g., local characteristics embodied in handcraft and media coverage), while the concept of hypertextuality refers to texts of revelation (e.g., gossip and myths) and texts of representation (e.g., purposely built spectacles, historical plays and advertisements). Field observation and interviews conducted in Drumnadrochit, Dufftown and Baile Mór in Scotland, and in Äkäslompolo, Fiskars and Tuuri in Finland show that the emergence of an intensive individual place experience and a more widely radiating spirit of place require historical foundation, local know-how and active human participation. The article concludes that in order to be attractive, small rural places need to be simultaneously fictional and real enough.

Ilkka Luoto, University of Jyväskylä, Chydenius Institute – Kokkola University Consortium, P.O. Box 567, FI-67701 Kokkola, Finland. E-mail: <ilkka.luoto@chydenius.fi>

Artikkelini tarkoituksena on jäsentää kertomuksellisia rakenteita, joita paikat ja niitä piirittävät kulttuuriset tekstit synnyttävät ja joita esimerkiksi matkailuala hyödyntää enemmän tai vähemmän tiedostamattomasti. Yhteiskunnassa on käynnissä kertomusten nousukausi, jossa korostetaan kielen selitys- ja ilmaisuvoiman merkitystä ja joka on avannut uudenlaisia näkymisen ja markkinoinnin strategioita myös pienille ja syrjäisille maaseudun paikoille. Jälkitekollisen yhteiskunnan arvomaailma, työelämän muutokset ja vapaa-ajan lisääntyminen ovat synnyttäneet tilaa elämishakuiselle käyttäytymiselle ja siihen perustuvalla uuspaikallisuudelle.

Maaseutu nähdään yhä useammin aineettomana resurssina, elämysten lähteenä ja uudenaikaisena kuluttamisen tilana (Lash & Urry 1994; Ihmisten maaseutu... 2000: 13; Woods 2005: 291–296). Maaseutu näyttäytyy kaupunkilaiselle vierailijalle kertomuksiin ja symboleihin perustuvana mielikuituksen maisemana (Crouch 2006: 355; ks. myös Cloke 2003), ja maaseutupaikkojen histo-

ria, erityispiirteet ja asukkaat voidaan nähdä tarinallisina ja siten elämyksellisinä (Porteous 1990; Bachelard 2003). Kulttuuri tuottaa tilan merkityksiä paljolti fiktion kautta, joka puolestaan ammentaa aineksia faktisesta tilasta. Binäärikategorioiden sortumista korostavassa poststrukturalistisessa ja -modernissa ajattelussa ei haluta tehdä eroa faktan ja fiktion ensisijaisuuden välille, vaan fiktiivisyys nähdään kielen sisäsyntyisenä ominaisuutena (ks. esim. Deleuze & Guattari 1993: 42–43). Kulttuurimaantieteessä yleisemminkin kiinnostus on kääntynyt kielen tapaan neuloa erilaisia välissä tai liikkeessä olevia merkityksiä (Enrikin 1991: 134; Casey 2001). Kulttuuristen lähestymistapojen myötä niin maantieteilijöiden kuin maaseutututkijoidenkin keskuudessa on alettu puhua esimerkiksi ympäristön teemoittumisesta, tilan kuvitteellisuudesta ja seikkailun tiloista (ks. esim. Relph 1976; Gregory 1994; Cater & Smith 2003).

Orastamassa on kehityssuunta, jossa maaseudun paikallisia ja symbolisia resursseja pyritään tietoi-

sesti tuomaan esille positiivisella ja jännittävällä tavalla. Haja-asutusalueille on syntynyt uudentyyppisiä, uuspaikkallisuutta edustavia vapaa-ajan- ja asumiskeskittymiä esimerkiksi talviurheilun ja rantaelämän mahdollistaviin paikkoihin (Woods 2005: 88–89). Erotuksena keinotekoisien imagon varassa toimivista huvi- ja teemapuistoista näissä paikoissa myös asutaan osa-aikaisesti tai vakituisesti (vrt. Philips 1999; Gold & Ward 1994). Perifeeriset osaamisresurssit voivat perustua hyvin-kin vaihtelevien paikallisten vahvuuksien ympärille (Hopkins 1998: 72; Gibson & Davidson 2004). Paikallisen kehittämisen ja paikkamarkkinoinnin ytimenä voi toimia esimerkiksi jonkin perinteisen tuotteen valmistaminen tai tunnettu legenda. Tunnetuin suomalainen uuspaikkallinen asumiskeskittymä lienee Pohjan kunnassa sijaitseva Fiskarsin ruukkikylä sekä siellä asuva elinvoimainen taiteilija- ja käsityöläisyhteisö. Myös Lapin tuntureilla sijaitsevien matkailukyläiden voidaan katsoa edustavan uuspaikkallisuutta: ne houkuttelevat turisteja, osa-aikaisia asukkaita ja nuoria kausityöläisiä. Ulkomailla löytyy myös lukuisia vastaavia kohteita. Esimerkiksi Yhdysvalloissa ainoastaan 2 000 asukkaan Marfa on noussut suuren yleisön tietoisuuteen 15 tasokkaan taidegalleriansa ansiosta. Tässä Texasin takamailla sijaitsevassa maalaiskylässä on tätä nykyä eräs maailman vaikuttavimmista nykyaikaisen taiteen kokoelmista. Belgian Redu ja Walesin Hay-On Wye ovat puolestaan tunnettuja eurooppalaisia ”kirjakyliä”, joista voi löytää lukuisia antikvariaatteja.

Tutkimukseni kuudesta uuspaikkallisesta maaseutukylästä – Äkäslompolosta, Fiskarsista ja Tuurista Suomessa sekä Drumnadrochitista, Dufftownista ja Baile Mórissa Skotlannissa – liittyy kulttuuriantieteen traditioon, jossa on tutkittu paikan kulttuurisia symboleja, siellä elävää yhteisöä sekä näiden muodostamaa tekstuaalista ja semioottista kokonaisuutta (ks. Penning-Rowsell & Lowenthal 1986; O’Connor 1992). Tarkastelen ja analysoin erityyppisiä maaseutukyliin liittyviä paikan tekstejä narratiivisesti rakentuneina. Tekstianalyysissäni lähestyn paikallisuuden näkymistä ja kokemista kielifilosofisia ja kirjallisuustieteen käsitteitä soveltaen, pyrkien samalla rakentamaan teoreettisia työkaluja tietyn maantieteellisen paikan olemuksen jäsentämiseksi narratiivisesta näkökulmasta. Lähtökohtani on, että paikallisuuden narratiivista luonnetta jäsentävien käsitteiden – kuten paikan tekstien jännitteellisyyden ja fiktiivisyyden askeen – kautta voidaan ymmärtää myös yksittäisen paikan kokemuksellista intensiteettiä (Relph 1976; Tuan 1977; Barnes & Duncan 1992; Cloke 1997). Kokemuksellinen intensiteetti puolestaan selittää paikan viihtyisyyttä ja matkailuvetovoimaa.

Teksti ja kertomus paikkakokemuksen välittäjänä

Paikat kiinnittävät ymmärryksemme ja tuntemuksemme maapallon pinnalle. Ne avaavat ymmärrettävän käsitteilytyyden, toimien topografisen tietoisuuden avaimina, eräänlaisina eksistentiaalisina kiintopisteinä (Karjalainen 1993: 12; Sack 1997; Cresswell 2004: 23). Voidaan siis ajatella, että paikka sisältää itsessään inhimillisen tekijän. Eugene Victor Walterin (1980: 162–163) mukaan paikka on yhtä kokemisen kanssa yksinkertaisesti siksi, että ihmisen kokemuksen sijainnillisuutta kutsutaan paikaksi. Tunteemme ja koko elämämme on paikallisesti sijoittunutta. Paikan luonteeseen ja erityispiirteisiin vaikuttavat näin ollen oleellisesti myös ihmisten tavat työstää muistojaan, nykyisyyttään ja odotuksiaan narratiivisesti, erilaisiin todellisiin ja kuviteluihin kertomuksellisiin rakenteisiin tukeutuen (ks. Malpas 1999: 105–106).

Michael Curryn (1996) mukaan paikka saa muotonsa ja merkityksensä ihmisen kielellisistä tulkinnoista, jotka luodaan kulttuurisesti. Uudisasukkaiden ensimmäinen tehtävä on antaa paikalle nimi: näin paikka erottuu muusta ympäristöstä ja siihen voidaan viitata puheessa (ks. Smith 1987: 2–5). Erisnimien antamisen ohella paikkoja ”synnytetään” kulttuurisesti myös kielellisten typologioiden avulla nimeämällä erilaisia maanpinnan ilmiöitä ja muotoja esimerkiksi joeksi, kallioksi, slummiksi, esikaupungiksi ja maaseuduksi. Wittgensteiniläisittäin ilmaistuna havaintojen ja kommunikoinnin kohteena oleminen edellyttää kohteena olevan olion nostamista ulos taustastaan: oliosta voidaan puhua vasta, kun se on nimetty (Wittgenstein 1999: 38). Kun havaitsemme tietyn olion, se ei ole havaitsemisen hetkellä enää pelkkä olio, vaan myös kulttuurisesti tunnistettu ja koodattu objekti, joka on jo nimetty, luokiteltu ja jopa arvotettu. Paikan ”elämä” kulttuurissa ja kielessä jatkuu luonnollisesti nimeämisen jälkeenkin. Paikkoja symbolisoidaan kulttuurin puhe- ja tekstiaktien kautta. Järvet symbolisoivat Suomea ja pyramidit Egyptiä. Samoin tietynlaisten kirjallisten ja kuvallisten tyylien kautta voidaan symbolisoida tiettyjä ihanteita (Curry 1996: 97). Paikan identiteetti rakentuu suuressa määrin myös historiallisten tarinoiden muodossa: Kolumbuksen löytöretket ovat kiinteä osa Amerikan historiaa ja suomalainen legenda talonpoika Lallista on tahrannut Köyliönjärven jään lähtemättömästi piispa Henrikin verellä.

Maantieteessä ja muilla tieteenaloilla tapahtuneen kulttuurisen käänteen myötä näkemys kielestä osana ihmisyyttä on ollut hyvin ajankohtainen. Hans-Georg Gadameria (2004: 89) mukaillen kieli osana ihmisyyttä on yhtä tärkeä kuin ilma,

jota hengitämme. Giorgio Agambenin (2001: 51, 55–56) mukaan kieli edellyttää välttämättä itsensä, vaikka se ei viime kädessä kykene näkemään itseänsä. Idea kielestä ei tarkoita metakieltä tai kielen ulkopuolista näkymää, vaan se on visio kielestä ihmisen täytyttyänsä. Kun kielen takaisen ”metakielen” tavoittelu on ymmärretty mahdolliseksi lähtökohdaksi, huomio on kohdistettu kielen oleukseen ja tapoihin tuottaa maailmaa. Etenkin kirjallisuustieteessä kielen ominaisuuksia on kuvattu monipuolisesti narratiivisuuden ja fiktiivisyyden käsitteiden kautta. Kyseiset käsitteet sopivat hyvin myös paikan kokemisen ja näkymisen kulttuurimaantieteelliseen analyysiin (Curry 1996: 97).

Inhimillinen elämä ja sen paikat ovat täynnä erilaisia tapahtumia, tapahtumien monimutkaisia ketjuja ja kausaalisten suhteiden verkostoja. Voimme kutsua näitä piiloisiksi tarinoiksi tai eräänlaiseksi hahmottomaksi kokemuksellisuudeksi. Holistisen kielifilosofisen näkemyksen mukaan maailman oliot ovat käsitteistä riippuvia kulttuurisia väittämiä. Kielen ulkopuolella ei ole mitään tarkoituskellista ennen kuin se osoitetaan kielessä. Aistittu elämys tässä ja nyt on vielä avoin ja päätepisteeltään ennustamaton, kuin kirjoittamaton luku. Vasta kielen sisäsyntyinen ”sepitteellisyys” kasvattaa eletystä elämyksestä kertomuksellisen kokemuksen. Kykymme välittää kokemuksia kertomuksina tekevät elämästämme elämisen arvoisen (Kearney 2002: 3) ja samalla paikoista inhimillisesti merkityksellisiä. Narratologisen tutkimuksen kannalta onkin olennaista, miten elämää ja sen paikkoja kuvataan: mitä tapahtumista ja kokemuksista syntyy, kun ne näytellään, kirjoitetaan, valokuvataan, piirretään, maalataan ja elokuvataan (Abbott 2002: 33; ks. myös Ricoeur 1988: 259).

Uuden sivistysanakirjan (Aikio & Vornanen 1992: 211) mukaan latinan kielen *factio* tarkoittaa muodostelmaa, teelmää tai kuvitelmaa. Tyypillisesti fiktiivisiksi määritellään sellaiset taide- teokset, joiden esikuva on kuvitteellinen ja joissa voidaan nähdä tarinallisia ja sepitteellisiä rakenteita. Dorrit Cohn (1999: 2) on jakanut fiktion käsitteen neljään pääkategoriaan: 1) fiktio totuudenvastaisuutena, 2) fiktio käsitteellisenä abstraktiona, 3) fiktio (yleensä) kirjallisuutena ja 4) fiktio (yleensä) narraationa. Pohdittaessa paikan tekstien ja narraation välistä suhdetta kiinnostavaksi kysymykseksi nousee sepitteellisuuden suhde todellisuuteen (ks. esim. Chatman 1978; Rimmon-Kenan 1983). Koska ”puhtaan” fiktiivisyyden ja faktisuuden voidaan kuitenkin nähdä olevan idealistisia binäärikategorioita, on tarkoituksenmukaisempaa painottaa niiden vastakkaisuuden sijasta narratiivisuutta kielellisen olemassaolon ja myös paikan tekstuaalisuuden perustavanlaatuisena omi-

naispiirteenä. Oleellista artikkelini näkökulmasta ei olekaan ”toden ja epätoden” vastakkainasettelu, vaan eräänlainen eksistenssimme sisään rakennettu narratiivisuus, joka mahdollistaa osaltaan myös paikan tekstien tarkastelun fiktiivisyyden eri asteita edustavina kulttuurisina ilmauksina (ks. myös Gren 1994; Casey 2001).

Tekstien napaisuus ja kertomuskäsitteet

Yksilöllinen paikkakokemus ilmenee paikan kulttuuristen tekstien, symbolien ja siellä elävän yhteisön muodostamana, osin myös ulkopuoliselle tulkitsijalle avautuvana narratiivisena jännitteenä. Paikan kokemuksellinen intensiteetti liittyy siten paikan henkeen, jonka yhteisö jakaa ja joka säteilee myös paikan ulkopuolisiin tulkintoihin. Koska paikkakokemus on subjektiivinen, mahdollinen jännite tai jännitteettömyys syntyy viime kädessä yksilön kokemuksena. Kokemus tietyistä paikasta rakentuu yksilön havaintojen ja tulkintojen muodostamasta mielikuvallisesta ykseydestä, jolla on kertomuksellinen luonne ja johon voi sulautua erityyppisiä paikkaan liittyviä kertomuksellisia aineksia. Paikan kokemuksellinen intensiteetti syntyy paikan tekstien jännitteellisyydestä. Paikan tekstit toimivat yksilölle lupauksena jostakin, joka on tulossa ja joka mahdollisesti on odottamisen arvoista. Tekstin vihjeet luovat taustaa ja kuvitusta antamalla paikalle hahmon ja odotusten horisontin.

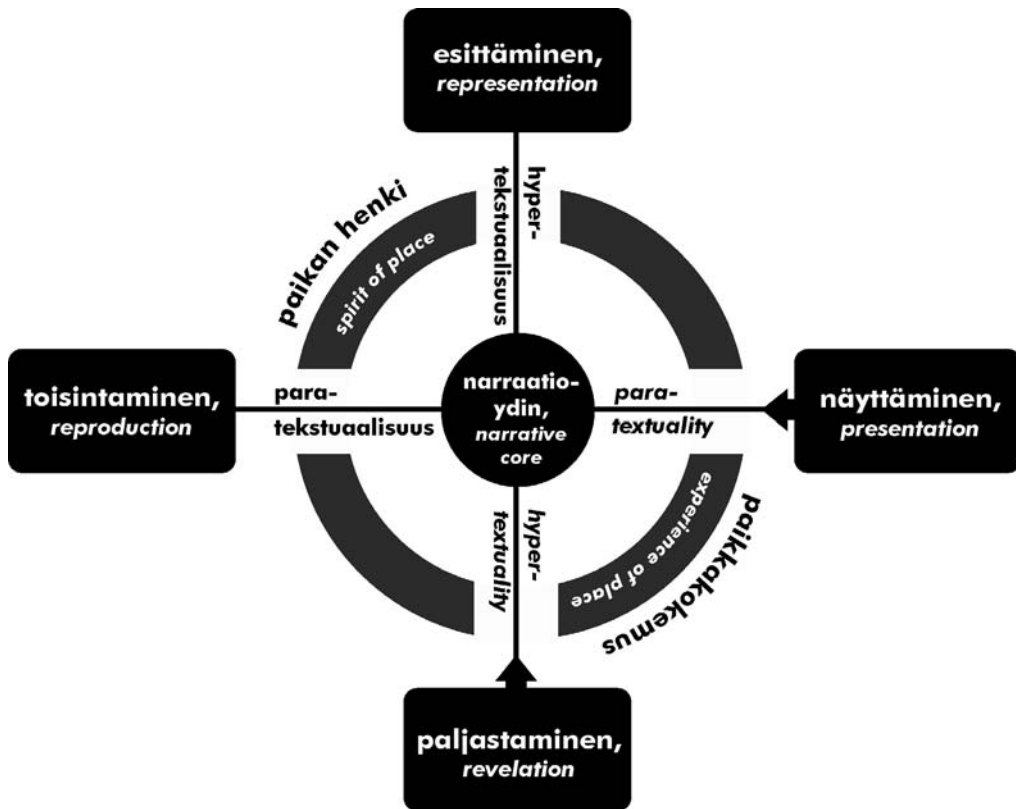
Paikan narraatioidin on jollekin paikalle ominainen kertomusresurssi, joka voi perustua esimerkiksi luontoon, legendaan tai osaamiseen. Narratioidin tai -ytimet muodostavat rangon, jonka ympärille muu paikan tarinallisuutta tukeva aineisto rakentuu. Seymour Chatman (1978: 53) käyttää ytimen (*kernel*) käsitettä kuvatessaan tarinan kannalta keskeisiä tapahtumia. Ilman ytimiä tai ydintä tarinan logiikka sortuu. Ydin ei kuitenkaan voi esiintyä ilman sitä kannattelevia tekstivirtoja – eli ilman tekstien liikkeen mukanaan tuomia vaihtelevia tulkintoja, joiden kautta ydin tulee näkyväksi.

Narratiivinen jännite ilmenee paikan tekstien napaisuutena. Käytännössä jäsenän napaisuutta paikan näyttämisenä, toisintamisena, paljastamisena ja esittämisenä. Näiden tekstinapojen välissä kieli avaa, sulkee ja neuloo tulkintoja paikallisuudesta. Kuvainnollisesti on ajateltavissa, että *para-* eli rinnakkaistekstuaalisuuden (kreikan *para* eli rinnakkainen) ja hypertekstuaalisuuden (kreikan *hyper* eli yli) akseleita pitkin virtaavat tekstit leikkaavat turbulentlyisesti narraatioytimessä, joka puolestaan resonoi läpi virtaavien tekstien kanssa

(kuva 1). Resonoinnin ollessa voimakasta narratiivinen jännite ja kokemuksellisuuden intensiteetti voimistuvat ja narraatioydin säteilee myös laajemmalti ympäristöön näyttäen, toisintaen, paljastaen ja esittäen paikan tekstejä.

Yksilöllinen paikkakokemus ilmenee lähinnä paikan näyttämisenä ja paljastamisena, kun taas yhteisön jakama paikan henki heijastuu toisintamisena ja esittämisenä. Kirjallisuustieteilijä Gérald Genette (1997) viittaa parateksteillä kirjan ympärillä olevaan aineistoon, joka liikkuu kirjan tarinan ja reaali maailman rajamailla varsinaista tarinaa laajentaen,

taustoittaen ja selittäen. Kirjan kannet, käytettävä typografia, väliotsikot, tyylilliset valinnat ja kirjan kansilla esitettävä lisäinformaatio ovat esimerkkejä itse fyysiseen kirjaan kiinnittyneistä näyttämisen (peri)teksteistä. Kirjan ulkopuolisessa maailmassa, haastatteluissa ja mediassa tehtävät viittaukset kirjaan edustavat Genetten (1997: 4–6, 345) kehikossa taas toisintamisen (epi)tekstejä. Sovellettaessa tätä ajattelua paikan tekstuaalisuuteen voidaan näyttämisen tekstit ymmärtää siten, että niitä ei voida irrottaa paikan yhteydestä. Ei-siirrettävissä oleviksi ”teksteiksi” voidaan lukea esimerkiksi paikallinen

Kuva 1. Paikan tekstit virtaavat kahdella akselilla ja kohtaavat turbulenttisesti paikan narraatioytimessä. Rinnakkais- eli paratekstuaalisuuden akselilla paikkaan sidoksissa olevat näyttämisen tekstit (esim. paikallinen arkkitehtuuri ja luonto) virtaavat kohti paikan toisintamisen tekstejä (esim. viittaukset paikallisiin asioihin sanomalehtiartikkeleissa ja muissa tiedotusvälineissä). Hypertekstuaalisuuden akselilla virtauksen suunta on paljastamisen teksteistä (esim. juorut, paikalliset myytit ja sisäpiirin tieto) kohti esittämisen tekstejä (esim. näytelmät, romaanit, spehtaakkelit ja mainoskampanjat).

Figure 1. The texts of place flow along two axes and meet turbulently at the narrative core. On the axis of paratextuality, the place-bounded texts of presentation (e.g., local architecture and surrounding nature) flow towards the texts of reproduction (e.g., references to local matters in newspaper articles and other media). On the axis of hypertextuality, the direction of the flow is from the texts of revelation (e.g., gossip, locally shared myths and insider knowledge) towards the texts of representation (e.g., plays, novels, spectacles and advertising campaigns).

luonto, fyysinen ympäristö rakennelmineen, arkkitehtuuri ja tiettyssä mielessä myös paikan asukkaat erilaisine ”paikallisine” aktiviteetteineen.

Toisintamisen tekstit taas ovat edellä mainittuja tekstejä jäljitteleviä tai muuten paikkaa symboloivia dokumentteja. Toisin kuin näyttämisen tekstit ne ovat esitettävissä myös paikasta irrallaan. Tyypillisiä toisintamisen tekstejä ovat esimerkiksi sanomalehtiartikkelit, kirjat, elokuvat, valokuvat, postikortit, kartat, koriste-esineet ja paikalliset tuotteet, joissa enemmän tai vähemmän spontaanisti viitataan paikkaan tai tuodaan esille paikallisuutta. Kuvainnollisesti on ajateltavissa, että kulttuuriset tulkinnat ”rapautuvat” ja muuntuvat paratekstuaalisuuden akselilla virrattaessaan näyttämisen teksteistä kohti toisintamisen tekstejä.

Paikan hypertekstuaalisuuden ulottuvuudella tarkoitan toisen asteen tekstejä, joilla on tavalla tai toisella teatraalinen luonne. Niissä esiintyy selkeänä ikään kuin etäisyyttä ottava kertojan tai tulkitsijan ääni (ks. myös Abbott 2002: 63–65). Paljastamisen tekstit ovat yhteisön hiljaista tietoa, paikallisia huhuja, juoruja ja myyttejä. Kategoriaan voi sisältyä sekä ”julkisia salaisuuksia” että ainoastaan tietyn sisäpiirin käyttöön tarkoitettua informaatiota. Lähes poikkeuksetta paljastamisen tekstit ovat dokumentoimattomia tai vaimeasti vihjaavia tekstejä, joiden äärelle pääseminen edellyttää yhteisön jäsenyyttä tai riittävää herkkyyttä ja perehtyneisyyttä. Paikallisten myyttien kierrättäminen ja niiden dynamiikka ovat usein keskeisessä asemassa varsinaisten tarinoiden syntymässä. Paljastamisen tekstit voidaan nähdä myös jutteluna, juoruiluna, kynäilynä ja uteliaisuutena, joka liittyy jokapäiväisen ”täällä olon” tulkintatapoihin (ks. myös Heidegger 2000: 213–220).

Hypertekstuaalisuuden akselilla tekstivirran liike kulkee paljastamisen teksteistä kohti esittämisen tekstejä: jälkimmäiset ovat usein edellisistä ponnistavia seipitteellisiä ilmitekstejä. Esittämisen tekstit sisältävät tietoisesti rakennetun juonen ja kertomuksellisen rakenteen. Ne eivät kuitenkaan ole gadamerilaisessa mielessä täytepuhetta (vrt. Gadamer 2004: 230–231), vaan täynnä semanttista voimaa. Tyypillisiä esittämisen tekstejä ovat paikkaan liittyvät historialliset tarinat, mainos- ja imagotekstit sekä speaktaakkelit. Nykyisessä maaseutukehittämisessä ja -markkinoinnissa erilaiset tarkoituksellisesti tuotetut representaatiot ovat erittäin näkyvä ilmiö. On yhä tavallisempaa, että etenkin paikallishistoriaa tuotteistetaan aktiivisesti seipitteellisten taideteosten, kuten oopperoiden, kuvaelmien ja näytelmien muotoon.

Kuusi kieleen kuvastettua maaseutukylää

Valitsin tutkimuksen kohteiksi kolme maaseutukylää Suomesta ja kolme Skotlannista. Kylät ovat enemmän tai vähemmän tunnettuja myös matkailukohteina. Kyliä valitessani kiinnitin huomiota niiden uuspaikalliseen luonteeseen. Yksilön kannalta uuspaikallisuus tarkoittaa paikallisuuteen kiinnittymistä persoonallisella, elämyksellisellä ja joustavalla tavalla. Uuspaikallisuus voi ilmetä esimerkiksi ”kakkosasumisena”, maaseutumatkailuna ja maaseudun tulomuuttona. Toinen keskeinen kriteeri kylien valinnassa oli narratiivisen jännitteen ilmeneminen. Tietty etukäteisoletukseni kyliin liittyvien tarinavarantojen jännitteisyydestä on siis eräs valittuja tutkimuskylä yhdistävä tekijä. Temaattisesti valitsemani kylät edustavat kuitenkin hyvin erityyppisiä tutkimuskohteita: Drumadrochit tunnetaan legendaarisesta järvihihviöstä, Äkäslompola arktisesta luonnosta, Dufftown viskin valmistamisen perinteestä, Fiskars miljööstä ja taide-esineistä, Baile Mór myyttien värjättämästä uskonnollisuudesta ja Tuuri taas maaseudun tavarataloihmeesta.

Keräsin tutkimusaineistoni vuosina 2004–2005. Suurin osa aineistosta kertyi tutkimuskyläin suuntaamieni vierailujen yhteydessä. Aineistoni muodostuvat havainnoinnista, tutkimusmuistioista, haastatteluista, juoruista, huhuista, valokuvista, kartoista, mainoksista, www-sivuista, keskusteluista ja hallinnollisista asiakirjoista. Haastatteluiden tarkoituksena oli tutkimuskohteen seikkaaperäinen taustoittaminen, minkä lisäksi ne tarjosivat tukea erityyppisten näyttämisen, toisintamisen, esittämisen sekä erityisesti myyttien, huhujen ja juorujen kaltaisten paljastamisen tekstien kartoittamiselle. Pääpaino tutkimusaineiston kokoamisessa oli kuitenkin havainnoinnilla. Havaintojani dokumentoin muistioihin ja valokuviin. Jokaisesta tutkimuskylästä oli saatavilla myös valmistamateriaalia, kuten mainoksia, karttoja ja esitteitä. Lisäksi täydensin aineistoani Internetistä löytävän materiaalin avulla.

Kyliä analysoidessani luen paikkaan liittyviä kulttuurisia dokumentteja, arkkitehtuuria, käyttö- ja taide-esineitä ja jopa luonnon muodostelmia teksteinä. En käsittele tekstejä pelkästään sisällöllisestä näkökulmasta, vaan myös tyyleinä ja tekstien tuottamisen tapoina. Luen esimerkiksi tutkimusaineistoni valokuvia rikkaina intermediaalisina kudoksina, ikonoteksteinä, joissa nimenomaan kuvan ja tekstin suhde on olennainen tulkinnallinen avain (Mikkonen 2005: 50; ks. myös Rogoff 2000; Rose 2001). Lähestymistavassani on myös tiettyjä yhtymäkohtia ikonologiseen lähestymistapaan (ks. Cosgrove & Daniels 1988). Pyrin rakentamaan tul-

kintoja ja aineistolähtöistä teoriaa etsimällä aineistostani typologioita, kategorioita, motiiveja sekä hienovaraisia vihjeitä erilaisten kertomuksellisten rakenteiden olemassaolosta (ks. Walsh 2004: 234–237). Lähestymistapani liittyy laajempaan ihmistieteellisessä tutkimuksessa tapahtuneeseen kielelliseen käänteeseen, jonka myötä oleminen ja kulttuuri on nähty peruuttamattomasti kieleen uurtuneiksi. Lähtökohtiani voidaan pitää ominaisena kaunokirjallisuuden ja maantieteen yhtymäkohtia tarkastelevalla kirjallisella maantieteelle, jossa fiktiivisten tekstien ymmärretään paitsi kuvaavan paikkoja, myös synnyttävän niitä (Barnes & Duncan 1992: 7–8; Brosseau 1994; Karjalainen 1995; Ridanpää 2005).

Maaseutukylä koskevista tulkinnoistani käytän narratiivisuuden arvioinnin kriteereinä omia havaintojani, mutta myös muilta kuulemiani kertomuksia – empiria toimii siis eräänlaisena teorian peilinä, jonka kautta pyrin varmistumaan tulkintojeni oikeutuksesta, perusteista sekä riittävästä tarkkuudesta. En kuitenkaan otaksu, että viitekehysteini kertomuskäsitteet olisivat rajoiltaan veitsenteräviä. On selvää, ettei aukotonta teoreettista mallia paikan tekstien luonteesta ole mahdollista esittää, sillä tekstien luonteeseen kuuluu, että ne liikkuvat kategoriasta toiseen. Huolimatta siitä, että kieli on viime kädessä määrittelyjä pakenevaa, on kui-

tenkin mahdollista ja tarpeellistakin pyrkiä hahmottamaan sen dynamiikkaa tiettyyn käsitteistöön kiinnittyen (vrt. Olsson 1991: 130–133). Tarkastelen siis paikan tekstejä kuudessa maaseutukylässä edellä esiteltyjä kertomuskäsitteitä navigointiapunani käyttäen.

Myyttinen Drumnadrochit

Skotlannissa Loch Ness -järven rannalla sijaitseva Drumnadrochitin kylä liitetään yleisesti ympäri maailmaa tunnettuun Loch Nessin hirviöön. Kylän sijainti järven luoteispuolella ja vilkkaasti liikennöidyn valtatie (*primary route*) A82:n varrella on erityisesti matkailun näkökulmasta strateginen. Drumnadrochit on osa viiden kylän muodostamaa 1 800 asukkaan kylärypystä, jonka väkiluku on kasvanut tasaisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tarina hirviöstä on ilmeisen kiehtova, koska vieraiden virta on jatkuva. Vaikka hirviön bongailuun suhtaudutaan leikkimielellä, niin legendasta itsestään on kuitenkin tullut matkailun kohde, minkä havaitsee kylän maisemassa selvästi (kuva 2). Kylän narraatioydin on myyttinen Loch Nessin hirviö.

Paikan yhteydessä esiintyvissä näyttämisen teksteissä Skotlannin luonto ja ihmisen muokkaama historiallinen ympäristö ilmenevät vahvas-

Kuva 2. Loch Nessin kuuluisan hirviön joutsenmainen kaula toistuu alueen matkailuesitteissä ja yritysten logoissa.

Figure 2. The swan-like neck of the famous Loch Ness monster is reproduced throughout the region on tourist brochures and the logos of enterprises.

ti kerronnallisina, synnyttäen kuin itsestään raamatustiikalle ja legendoille. Järvi on paikoitellen jopa 250 metriä syvä, lämpötilaltaan kylmä ja väriältään tumma. Paikalliset tekstit antavat ristiriitaista tietoa hirviöstä. Esimerkiksi kylällä on kaksi näyttelyä, joista toinen suhtautuu tarinaan selvästi skeptisemmin ja tieteellisemmin, kun taas toinen vahvistaa tarinaa toistamalla kritiikittömästi hirviötä koskevia silminnäkijähavaintoja. Toisaalta ristiriitaisuus ja totuuden tarkoituksellinen hämmentäminen näyttää jopa lisäävän ihmisten kiinnostusta asiaan.

Toisintamisen tekstivalikoima on Drumnadrochitissa runsas. Urquhartin linnan raunioiden kehystämänä Loch Ness on ikuistettu lukemattomiin postikortteihin ja turistien kotialbumeihin. Erityisesti Loch Nessistä on kirjoitettu kirjoja, ja jopa Cambridgen, Oxfordin ja Birminghamin yliopistot ovat tutkineet 1960-luvulla järveä muutamaa otteeseen. Uusista silminnäkijähavainnoista on uutisoitu maailmalla säännöllisin väliajoin ja järveä on ollut mahdollista tarkkailla Internetiin kytkettyjen kameroiden välityksellä. Osa asukkaista on kyllästynyt toisintamisen teksteinä maailmalle leviävän hirviön dominoivaan maineeseen. Tämä näkyy myös alueen matkailuesitteessä, joissa itereflektiivisesti todetaan ”*Loch Ness, more than a monster*”. Toisaalta jo lähes samaan hengenvetoon esitteessä sanotaan: ”*a huge depth of things to do and see*”. Kylällä myydään myös monenlaisia Nessie-tuotteita, kuten muistoesineitä, mukeja ja pehmoleluja.

Paljastamisen tekstit ovat Drumnadrochitissa paikoin läpinäkyvä, sillä turismista elävät yritykset mielellään kierrättävät ja pyrkivät vahvistamaan hirviötä koskevia huhuja ja pienimpiäkin vihjauksia. Toiminnassa on havaittavissa yhteisön strategista käyttäytymistä, mutta toisaalta paljastamisen tekstit ovat usein itseironisia ja huumorilla höystettyjä. Kylän läheisestä satamasta on mahdollisuus lähteä hirviön metsästyksen paikallisten yrittäjien veneillä, jotka on varustettu vedenalaiseen tarkkailuun sopivilla laitteilla. Osallistuessani risteilylle veneen kippari kertoi isästään, joka oli nähnyt hirviön talonsa kuistilta. Tällaisten mahdollisten todellisuuksien avaaminen ja paljastaminen vihjeiden muodossa ylläpitää narratiivista jännitettä synnyttämällä huhuja, jotka houkuttelevat lisää vierailijoita.

Olen luokitellut esittämisen teksteiksi silminnäkijäkuvaukset, historialliset tarinat sekä matkailuainokset, jotka hyödyntävät suoraan hirviömyytiä. Historiallisia silminnäkijäkuvauksia ovat tukemassa useat valokuvat sekä kaikuluotain- ja kuulohavainnot. Tunnetun legendan mukaan ensimmäinen hirviötä koskeva havainto tehtiin vuonna

665 ennen ajanlaskumme alkua. Modernin vaiheen alku hirviömyytin historiassa sijoittuu vuodelle 1933 marraskuun 23. päivään, jolloin Hugh Gray otti ensimmäisen epäselvän valokuvan hirviöstä. Tunnetuin valokuva on kuitenkin vuonna 1934 huhtikuussa otettu niin kutsuttu *kirurgin valokuva*, jossa oudon eliön joutsenmainen kaula kurottuu korkealle vedenpinnan yläpuolelle. Valokuvasta on tullut eräänlainen Loch Ness -ikoni (Campbell 2002: 24–27).

Arktisen luonnon Äkäslompolo

Sijainti Yllästunturin (718 m mpy) juurella on ollut elinehto Äkäslompolon kylän kehittymiselle matkailun ja loma-asumisen kohteena. Kylä houkuttelee Lapin luonnosta, lumesta ja kulttuurista nauttivia matkailijoita niin kotimaasta kuin ulkomailtakin. Lapin matkailukeskukset ovat monipuolisia palvelukeskuksia, jotka tietyiltä osin muistuttavat erämaahan eristettyjä pieniä kaupunkeja. Äkäslompolossa väestön määrä on noussut vuodesta 1990 vuoteen 2003 lähes 20 prosentilla (Väestön... 2006). Vaikka itse kylä voi hyvin, samaan aikaan koko Kolarin kunta on voimakkaasti muutotappiollinen. Yllästunturin alueelle on rakennettu viimeisen kymmenen vuoden aikana huomattava määrä vapaa-ajan asuntoja ja yritysten virkistysmaajoja. Yhteensä tunturialueella on noin 17 000 vuodepaikkaa ja lisää rakennetaan: esimerkiksi vuonna 2004 myönnettiin 270 uutta rakennuslupaa. Koska lumeen ja luontoon liittyvät aktiviteetit ovat tehneet paikasta suosittu, Äkäslompolon narraatioydin on luonto. Luonto mahdollistaa monenlaisia aktiviteetteja ja on samalla myös arktisen mystiikan ja kulttuurin voimavara.

Äkäslompolon narratiivisessa jännitteessä korostuvat näyttämisen tekstit – luonnonympäristö on edelleen pääosin ihmisen tahdosta riippumaton, paikkaan vahvasti sidottu ja monelta osin arvaamaton toiminnan kulissi. Äkäslompololle ominaista on erilaisten luontoaktiviteettien näkyminen erityisesti napapiirikesoituikan kuten revontulien, porojen ja *husky*-koirien kautta. Matkailukylässä voi harrastaa esimerkiksi ratsastusta, sukellusta, patikointia ja vetovarjolennätystä. Tunturimaiseen tullaan yhä useammin nauttimaan myös kulttuurielämyksiä. Yllästunturi tunnetaan kulttuuritahtumistaan (mm. Yhtä Laulua Ylläs, Ylläs Jazz Blues -festivaali ja Ylläs Soikoon!) Myös iltaelämä on keskeinen osa elämyspalettia, ovathan Lapin matkailukylien ravintolat tunnettujen viihdyttäjien vakiintuneita esiintymispaikkoja.

Lapin matkailukyliä, kuten Äkäslompoloakin koskevia uutisia voi seurata valtamediasta, koska se on lukuisten suomalaisten vuotuinen vierailu-

kohde. Esitteissä ja sanomalehdissä toisintamisen tekstit piirtävät kuvaa Lapin luonnosta aktiivisen elämäntavan näyttämönä. Ne esittelevät kylää monipuolisen elämyseskeksena. Myös taiteissa on kierrätetty Lappia ja sen kulttuuria ehtymättömänä symboliikan lähteenä. Yleensä Lappia ja pohjoisuutta kuvataan taide-esineistöissä melko yksipuolisesti. Yksi tunnetuimmista Lappia symboloivista esineistä lienee euroviisuvoittaja Lordinkin pähkineenä nähty neljän tuulen hattu. Tämänkaltaiset turistiset toisintamisen tekstit ovat osaltaan laistaneet jännitteellisyyttä liiallisen toiston ja suoraviivaisuutensa johdosta. Median visuaalisessa kulttuurissa Lapin kumpuilevat tunturit, erämaa ja tunturipurot vahvistavat mielikuvaa erämaisestä arktisesta luonnosta.

Äkäslompolon paljastamisen tekstit avaavat luontoon liittyvää jännitteellisyyttä: puhutaan jopa ”lapinhulluudesta”, joka vie kokijan mukanaan kuin vuolas virta. Luonnonolosuhteisiin liittyvät odotusarvot ja stereotypiat voidaan paketoita turisteille myytäväiksi tuotteiksi. Vain muutama hyvin valittu vihje riittää avaamaan koko arktisten uskomusten lippaan: ”Lapin luonto luo outoa taikaa”, kuten tunnettu iskelmä valistaa. Lumi ja kylmyys ovat monille ulkomaalaisille vieraita asioita. Pohjoinen luonto voidaan nähdä jopa pelottavana, etenkin sellaisten silmin, joille olosuhteet eivät ole tuttuja.

Vierailin ensimmäisen kerran Äkäslompolossa 1980-luvun alussa. Tuolloin suksivuokraamossa

työskenteli vielä lappalaisukko, joka työn lomassa veisteli puukonkärjellä poron kuivalihaa. Paikalliset Jänkä-Joonakset ovat kuitenkin kadonneet ja tilalle ovat tulleet nuoret kielitaitoiset kausityöläiset. Carl Cater ja Louise Smith (2003: 213) ovat tutkineet Uuden Seelannin Queenstownissa sitä, kuinka maaseudun luontoresursseja on kehitetty seikkailuhyödykkeiksi. Perifeerinen ja luonnonvarainen muuttuu sopivien tekstien ympäröimänä jännittäväksi ja kokemisen arvoiseksi. Myös Suomen Äkäslompolossa matkailijoille suunnatuissa virtaviivaisissa representaatioissa keskierooppalaiset alppimaiset sekoittuvat huolettomasti Lapin omaan kuvastoon. Esitteiden kieli on hyvin suunnattua ja nuorekkaan railakasta: ”Seitsemän tunturin taikaa [...] Tunturin kupeessa ajatukset avartuvat ja ohjelmaa on vaikka vuorokauden ympäri. Safareilla sakki hitsautuu todelliseksi tiimiksi [...] Lauta alle ja menoksi, sillä Yläksellä odottavat hyvät hyndät ja streeetit” (ks. myös kuva 3).

Kaikkein tunnetuin esittämisen teksti kuvaillee Lapin joulupukin kotipaikkana. Usein esittämisen tekstit viljelevät myös ajatusta luonnon ja ihmisen välisestä kamppailusta, jossa vierailijalla on mahdollisuus koetella voimiaan. Pakkanen, sääsket ja asumattomat kairat synnyttävät aineksia seikkailuun; myyttisen ja villin pohjoisen kokemiseen (Shields 1991: 162–163). Toisaalta esittämisen teksteissä lähteenä käytetään myös paikallista kulttuuria, jonka tunnusmerkkejä ovat esimerkik-

Kuva 3. ”Safarilla sakki hitsautuu tiimiksi” – taustalla villi luonto ja asumattomat kairat. Monelle tämä riittää arktisen seikkailun sisällöksi Suomen Lapissa.

Figure 3. "Being on safari turns a gang into a team" – in the background, wild nature and uninhabited woods. For many, this is enough for an arctic adventure in Finnish Lapland.

si ihmisen ja luonnon ykseys, noitarummut, Lapin taide ja mystiikka.

Dufftown ja viskin valmistamisen magia

Skotlanti on kokonaisuudessaan yhdistetty viskin valmistamisen teolliseen perintöön. Myös Speysiden tuotantoalueen keskiössä sijaitseva Dufftown nojaa vahvasti tähän perinteeseen. Paikallisen veden laatu ja saatavuus on ollut perustana niin laittomalle kuin nykyisin täysin lailliselle viskin tislaukselle. *Tunnettu sanonta kertoo, että ”Rome was built on seven hills, but Dufftown was built on seven stills”*. Kylässä tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsee seitsemän perinteikästä viskitislaamoa: Glenfiddich, Mortlach, Balvenie, Convalmore, Parkmore, Glendullan ja Dufftown. Perinne on se osa menneisyyttä, jonka yhteisö on säilyttänyt ja nostanut aidosti osaksi vallitsevia taloudellisia, kulttuurisia ja sosiaalisia käytäntöjä (Graham ym. 2000: 17–19). Dufftownissa viskiperinne tuo yhä leivän pöytään itse tuotannon, mutta entistä useammin myös viskiturismin muodossa. Viskin valmistamisen teolliset perinteet pohjaavat historialliseen osaamiseen. Dufftownin narraatioydin on viskin valmistamisen perinne (ks. kuva 4).

Dufftownin näyttämisen tekstit esittelevät viskin valmistuksen välineistöä, rakennuksia ja perinteitä. Vanhaa teollisuudenalaa on hyödynnetty monin eri tavoin: vierailijat voivat tutustua tislamojen toimintaan, viskimuseoon sekä syksyi-

sin ja keväisin järjestettävään viskifestivaaliin. Toimivan teollisen tuotannon myötä paikallisten osaajien ja viskituristien välillä vallitsee vastavuoroinen oivaltamisen ja vilpittömyyden tila (Taylor 2001: 24). Tarjolla on fyysinen tuote, joka pohjautuu paikalliseen veteen, ohraan, taitoon ja jonka tuoksua sekä makuja on mahdollista arvioida omin aistein. Esimerkiksi suositut opastetut tislauksierrokset päättyvät lähes aina elämyksellisiin maistiaisiin. Opastetun kierroksen kaava toistuu samanlaisena eri yhtiöiden tislamoissa. Muuttamaan kierrokseen osallistuneena voin vain todeta, että toistoon perustuvan jännitteettömän tilan saavuttaa yllättävän nopeasti.

Dufftownia koskevat toisintamisen tekstit ovat vahvoja ja tunnettuja. Ympäri maailmaa leviävät viskipullot sekä muut viskiturismin muistoesineistöt muodostavat selkeästi rajautuvan esteettisen kokonaisuuden. Viskipullojen jälkeen eniten kierrätettyjä tekstejä ovat tislamojen sijaintia toisintavat kartat ja esitteet. Tislaamon historia, viskin valmistusprosessi ja tuotteille ominaiset paikalliset makuvivahteet ovat olennainen osa viskiturismin tuottamaa viskitietoutta, jota voi kutsua myös eräänlaiseksi ”triviaaliksi viskimaantieteeksi”. Mallasviskin maistelusta on tullut viinin maisteluun verrattavissa oleva laajalle levinnyt harrastus, jota tukemaan on kirjoitettu suuri määrä oppaita ja tuoteluetteloita.

Viskin valmistamiseen liittyviä paljastamisen tekstejä edustavat lukuisat vihjaukset, joissa ko-

Kuva 4. Glenfiddich-tislaamon kupparipannut käyvät kuumana. Vaikka teollinen prosessi on tarkasti ohjattu ja hyvin tunnettu, viskin valmistamiseen liitetään yhä salatieteen piirteitä.

Figure 4. The copper stills in the Glenfiddich distillery are running hot. Even though the industrial process is accurately controlled and well-known, occultist features are still associated with whisky making.

rostuvat viskin valmistuksen mystiset puolet, kuten maiseman yhdistäminen makuelämyksiin, viskin leikkaamisen salatiede sekä veden, ohran ja ilmanalan laadun vaikutukset lopputuotteen maakuun. Näitä tekstejä on jalostettu viskiteollisuuden ja mainostojen toimesta edelleen esittämisen teksteiksi. Markkinointitekstit pyrkivät tietoisesti korostamaan teollisuuden sijasta viskin valmistamisen perinteen mystisiä puolia erilaisten tarinoiden muodossa. Tislaamokierroksella turisteille muistetaan lähes aina esitellä suurilla ikkunoilla ja lukoilla varustettu leikkaajan kaappi (*spirit safe*), jonka kautta tislajaa voi tarkkailla tislattavan alkoholin laatua ja tisleen leikkauskohtaa. Joissakin vaimeammassa teksteissä saatetaan myös kuvaila modernia viskin valmistamista teollisena, automatisoituna ja vain vähän käsityötaitoa vaativana monikansallisena liiketoimintana.

Fiskarsin taidekylä

Fiskarsin kylä sijaitsee eteläsuomalaisessa Pohjan kunnassa, 100 kilometrin päässä Helsingistä. Pohja edustaa vanhinta teollista perinnettä Suomessa. Se tunnetaan erityisesti 1600-luvun ruukeistaan: Antskog on perustettu vuonna 1630, Billnäs vuonna 1641 ja Fiskars vuonna 1649. Moderni teollinen aikakausi päättyi kuitenkin käytännössä Fiskarsin kylässä 1980-luvulla, kun Fiskars Oyj laajensi toimintaansa ja yhdisti toimintojaan suurempiin yksiköihin. Tämän seurauksena työikäinen väki hakeutui muualle jättäen jälkeensä joukon tyhjiä taloja ja lakkautettuja palveluita. Autoituneen kylämaiseman keskeiset rakennukset alkoivat vähitellen rapistua, mikä herätti paikallisen väestön hakemaan valtion tukea kylämiljööön kunnostamiseen. Myös Fiskars-yhtiö osallistui kylän kulttuurin ja rakennuskannan säilyttämiseen. Alkoi Fiskarsin uusi nousu.

Aluksi Fiskarsiin asettui puusepänteollisuutta, joka houkutteli paikalle käsityöläisiä ja taiteilijoita. Nykyisin kylän suurimmat ammattiryhmät ovat puusepät, keraamikot, teolliset muotoilijat ja kuvataiteilijat. Lisääntyneen toimeliaisuuden myötä ympäristö on muuttunut paitsi entistä elävämmäksi myös tulomuuttajia ja matkailijoita houkuttelevammaksi. Fiskars tunnetaan eteläsuomalaisesta kulttuurimaisemastaan, ruukkimiljööstään ja siellä asuvasta taiteilijayhteisöstä, joka esittelee ja myy tuotteitaan vierailijoille. Fiskarsin narratiivisia ytimiä ovat taide ja käsityöläisyys.

Näyttämisen tekstit kuvaavat kylän kulttuurimaisemaa: vanhoja puita ja rakennuksia, koskea, ruukkia, taide-esineitä ja historiallisia teollisuuskiinteistöjä, jotka yhdessä synnyttävät jäljittelemättömän kylämiljööön. Kylämaisemaa hallitsee 1820-luvul-

la rakennettu ruukinkartano, joka toimii nykyään Fiskars Oyj:n edustustilana. Kartanon vieressä on Suomen vanhin, vuodesta 1836 alkaen yhtäjaksoisesti toiminut ja komeat puutteet omaava majatalo. Kylän taiteellinen ja historiallinen olemus on siten kokonaisuus, joka on itsessään kokemisen arvoinen. Vieraillessani Fiskarsissa joulukuussa 2004 mieleen painuvin esteettinen yksityiskohta oli paikallisen Siwan kylmää valoa hohtava mainoskyltti, joka hätkähdyttävällä tavalla rikkoi eheän kylämiljööön. Muutenkin tunnelmaa taustoittaa tietynlainen skandinaavinen tehokkuus uuden ja vanhan yhdistämisessä. Joulukuisen pimeä ja apea maisema ei täysin vastannut ennako-odotuksiani. Ehkäpä ajankohta vierailulle oli huonosti valittu (kuva 5).

Tiedotusvälineissä toisintamisen tekstit välittävät kuvaa kylästä eksoottisena ja pittoreskina asuinpaikkana. Keskeisiä toisintamisen tekstejä ovat taiteilijakuvaukset, taiteilijoiden töiden kuvaukset sekä käsityöläisten valmistamat käyttö- ja taide-esineet. Monissa teksteissä korostuu taide-esineiden fetissiluonne. Esineiden nähdään kantavan tekijään ja esineen valmistuspaikkaan liittyviä – jopa taikavoimaisia – ominaisuuksia. Narratiivisen jännitteen syntymässä keskeisessä asemassa ovat käsityöläisten ja taiteilijoiden valmistamat esineet ja teokset, jotka symboloivat alkuvoimaista luovuutta heijastellen samalla paikan henkeä.

Paljastamisen tekstit korostavat miljööön merkitystä luovuuden lähteenä. Aineistoni perusteella taiteilijoiden luomisvoima kiinnittyy tai se kiinnitetään usein paikan olemukseen. Ympäristön tekemuodot näyttäytyvät toteemisena maisemana, jossa paikan fyysiset ominaisuudet symboloivat henkisiä ja jopa pyhiksi koettuja asioita (Smith 1987: 15). Myös tunnettujen ihmisten sijoittuminen asumaan alueelle, siitä aiheutuva juoruilu ja kynäily sekä heidän aktiivinen esiintymisensä mediassa on tuonut lisänsä paljastavien tekstien valikoimaan. Fiskarsin esittämisen tekstit alleviivaavat vuorostaan kylän matkailuarvoa. Moninaisissa markkinointiteksteissä hyödynnetään taidekylää kokemusten ja tarinoiden lähteenä. Tunnetuin ja eniten toistettu tarina kertoo kylän pitkästä teollisesta historiasta, siirtymästä taiteen tekemiseen, käsityöläisyyteen ja kasvusta kylän poikkeukselliseen yhteisöllisyyteen. Pohjan kunta käyttää Fiskarsin menestystarinaa avoimesti, mikä on luettavissa myös kunnan omasta markkinointiesitteestä: ”Kulttuurimaisema tunnin matkan päässä Helsingistä houkuttelee. Talot eivät kauan odota ostajaa. Pohja on vastannut kysyntään. Palveluja ja edullisia tontteja on tarjolla”. Fiskarsin laajalle levinneen maineen imussa pyritään kehittämään muitakin Pohjan kunnassa sijaitsevia ruukkikyliä.

Kuva 5. Joulukuussa ravintolan terassi Fiskarsin kylässä on tyhjä. Nuoret kausityöläiset ovat siirtymässä asiakkaiden perässä Lapin hiihtokeskukseen.

Figure 5. In December, the terrace of a restaurant in the village of Fiskars is empty. Young seasonal workers are about to follow customers to Lapland's ski resorts.

Pyhitetty Baile Mór

Ainoastaan 130 asukkaan Baile Mór sijaitsee Ionan saarella Skotlannin Atlantin puoleisella rannalla. Aivan mantereen läheisyydessä sijaitseva saari on 6 kilometriä pitkä ja 2,5 kilometriä leveä. Saari on ollut vuosisatojen ajan yksi Euroopan pyhistä paikoista. Irlantilainen munkki Saint Columba saapui Ionaan vuonna 563. Hän perusti tukikohdan, josta käsin pohjoisen Englannin ja Skotlannin käännyttäminen kristinuskoon sai alkunsa. Kaikki Ionan saarella vierailevat eivät kuitenkaan ole uskovaisia, vaan pikemminkin uteliaita. Vilkkaimman sesongin aikaan kesällä saarella saattaa vierailta tuhansia ihmisiä päivässä. Vain harvoilla kävijöillä on mahdollisuus viettää saarella muutamaa tuntia kauemmin. Itselleni kävi sikäli onnellinen yhteensattuma, että lauttojen talviaikataulut yllättivät ja pysähdyttivät minut kylään pidemmäksi aikaa kuin olin suunnitellut. Paikan tunnelmaa voidaan luonnehtia hartaaksi ja pyhäksi, joten kylän narraatioytimiä ovat uskonto ja pyhiinvaellus.

Baile Mórissa näyttämisen tekstit ovat vahvasti visuaalisia. Keskeinen toimija saarella on pastori George MacLeodin vuonna 1938 perustama kristillinen Iona-yhteisö (*The Iona Community*), joka on huolehtinut luostarin tilojen ja luostarikirkon kunnostamisesta ja ylläpidosta. Iona-yhteisö tarjoaa halukkaille mahdollisuuden viettää aikaa luostarin kansainvälisessä uskonnollisessa yh-

teisössä. Iona-yhteisö harjoittaa uskonnollisen toiminnan lisäksi kaupankäyntiä myymällä kirjallisuutta, keramiikkaa, postikortteja, koruja sekä monia muita turisteille mieluisia matkamuistoja. Saarelta löytyy myös kaksi pientä hotellia, joista toinen toimii ympärivuotisesti. Lisäksi tarjolla on aamiaismajoitusta, ravintolapalveluja, kauppa, posti, matkamuistomyymälä ja kirjakauppa. Vaikuttavimmat näyttämisen teksteistä ovat kristinuskon symboleja. Luonto ja merellinen maisema yhdessä varhaiskristillisten kivitöiden ja suurten kiviristien sekä vastaan kopistelevien lehmien ja lampaiden kera luovat omintakeisen ja pysähtyneen tunnelman (kuva 6).

Baile Mór tunnetaan kelttiläisestä kirkosta, mutta myös lukuisissa toisintamisen teksteissä esiintyvistä kelttiläisestä taiteesta ja käsityöläisyydestä. Saaren historiasta ja elämästä on kirjoitettu kirjoja (esim. MacArthur 2001). Kylä ympäristöineen on visuaalisesti rikas ja siksi Ionan maisemia on kierrätetty erilaisissa kuvakirjoissa, postikortteissa ja elokuvissa: Atlantin valtameri, nunnaluostarin rauniot, kirkkaanvihreät ruohokummut, vulkaaniset teräväsärmäiset kalliot, yhä toimiva luostarikirkko ja maisemaan pystytetyt suuret kiviristit synnyttävät intensiivisen visuaalisen kehysten paikan tulkinnoille. Mairi MacArthurin (2001: 128) mukaan kuvataiteilijat ovat tärkeitä Baile Mórille. He ovat 1800-luvulta lähtien toisintaneet saaren maisemia.

Kuva 6. Ionan maalauksellisessa maisemassa luonto ja historia yhdistyvät saumattomasti. Näkymä itään Baile Mórin luostarikirkon vanhalta hautausmaalta.

Figure 6. In the picturesque landscape of Iona, nature and history are united seamlessly. A view to the east from the old Abbey Cemetery in Baile Mór.

Taustalla oleva uskonnollisuus on järkähtämätön teksti jo itsessään, eikä sitä tarvitse selittää, puolustella tai mainostaa. Liikkeellä onkin huhuilevien tekstien verkosto liittyen uskontoon ja uskonnolliseen mystiikkaan. Saarta on kuvattu ”planeettamme hengellisen voiman keskuksiksi” ja eräs tunnettu sanonta kertoo: ”ken vierailee Ionan saarella, vierailee siellä kolmasti (*am fear a thèid a dh’I, thèid e trì uairean ann*)”. Uskonnon sisään kirjoitettu paljastamisen tekstuaalisuus voidaan nähdä myös osana suurempaa filosofista kysymystä ihmisen olemassaolon perustasta. Näiden tietoisessa kaupallisessa hyödyntämisessä on oltu varovaisia, mutta toisaalta Baile Mórissa sijaitsevat muutamat yritykset elävät puhtaasti turismista.

Varsinaisia esittämisen tekstejä on niukasti. Saaresta tunnetaan kuitenkin muutamia legendoja. Tunnetuin tarina seuraa kuuluisan pyhimyksen, Saint Columban (Colum Cille gaelin kielellä) elämänvaiheita. Ionan tenhovoima perustuu lähes kokonaan paljastamisen tekstien uskonnolliseen alkuvoimaan. Saari on ollut monelle vierailijalle täytymyksen symboli. Kuitenkin toteutunut vierailu saattaa osoittautua pettymykseksi, kun paikan henkevä historia on synnyttänyt jopa ylijännitteellisen odotusarvon (MacArthur 2001: 26, 193).

Tuuri ja median illuusio

Valtakunnallisesti tunnettu Tuurin kylä sijaitsee Töysän kunnassa Etelä-Pohjanmaalla. Kauppojen

muodostamaa laajahkoa ostoskeskusaluetta kutsutaan maailman suurimmaksi kyläkaupaksi ja koko kylää puolestaan markkinahenkisesti Onnenkyläksi. Tuuria leimaa ostosmatkailu, joka käytännössä tarkoittaa kyläkaupan toimintaa ja tapahtumia. Myynnin mukaan mitattuna Veljekset Keskinen Oy on Suomen toiseksi suurin tavaratalo Helsingin Stockmannin jälkeen ja tilastojen mukaan myös suosituin maksuton matkailukohde kotimaassa reilun 5,7 miljoonan vuosittaisella kävijämäärällään (Matkailukohteiden... 2005: 70). Kauppakylä on myös merkittävä työllistäjä. Vaikka kauppa-alueen vetovoima perustuu suurelta osin tavaratalo Veljekset Keskinen Oy:n toimintaan, on synergiaeduista hyötynyt myös noin 60 muuta kauppa-alueella sijaitsevaa yritystä, jotka saavat asiakkaita katkeamattomasta vierailijoiden virrasta.

Tuurin Onnenkylän maine perustuu pitkälti rakennettuun ja keinotekoiseen. Kyläkaupan esitteessä todetaan: ”Onnenkylän ostosparatiisi. Takametsien tavarataloihme”. Kuitenkin taustalla voidaan nähdä myös kaupankäynnin paikalliset perinteet ja eteläpohjalainen yrittäjähenkki. Tuurin kyläkaupan syntyhistoria juontaa juurensa 1800-luvulle saakka. Nykyisen kauppiaan, Vesa Keskinen, isoisän isoisä, Kustaa Keskinen, toimi kulkukauppiana Tuurin lähikuntien alueella. Kustaan pojan poika, Toivo Keskinen, perusti ensimmäisen kaupparakennuksen Tuuriin vuonna 1946. Vesa Keskinen ohjaksissa yritystä on kehitetty määrätietoisesti matkailunähtävyytenä. Näin ollen Tuurin nar-

raatioydin on media ja sen synnyttämä kaupallinen sankaritarina.

Tuurissa näyttämisen tekstit ovat avoimesti kaupallisipainotteisia. Maisemaa hallitsee suuri hevosenkenkä ja kaupparakennukset. Kauppakeskuksen julkisivuksi on säästetty vanha pohjalaistalon puolikas. Hiljattain on valmistunut myös suuri, hotellina ja markettina toimiva keltainen linna. Kaikki nämä yhdessä synnyttävät hämmentävän vaikutelman. Maisemassa olevat asiat eivät muodosta luontevaa kokonaisuutta, vaan hyvin sekalaisen symbolien viidakon, joka näyttäytyy eräänlaisena järjestymättömänä sekoituksena rakennelmia vaila selkeää suunnitelmaa tai struktuuria (ks. Relph 1976: 105). Olen vierailut Tuurissa neljä kertaa, mutta maisema ei ole koskaan alkanut kyllästyttää minua. Näkymää voi hyvällä syyllä kutsua mauttomuuden synteeksi, joka lienee ainakin osittain harkittua ja jonka tarkoituksena ei ole aiheuttaa korkeakulttuurisia värityksiä, vaan tuottaa monisärmäisyydellään mielikuva halvan tavarantoimipaikasta (kuva 7).

Toisintamisen tekstit Tuurissa kertovat kaupakylästä ja sen tapahtumista. Tavarataloon tullaan vierailemaan hyvinkin etäältä. Tavaratalosta tehtävät ostokset ovat osittain matkamuistoja, jotka kantavat yhtä paljon merkityksiä ostopaikasta, vauhdikkaasta kauppiasta kuin käyttötarkoituksestaan. Yleisötapahtumat edustavat kauppiain ideoita tyypillisimmillään: Miljoona Ravit, Miljoona Hölkkä, Miljoona Pesis, Miss Miljoona -kau-

neuskilpailu, Miljoona Rock ja Miljoona Pilkki. Kauppakylän läheisyydessä järjestettiin jopa Koti Sinulle -asuntonäyttely kuluvan vuoden 2006 heinäkuussa.

Paljastamisen tekstit ovat kauppiasta ja kaupakylästä liikkuvia huhuja. Paikallisella tasolla on oma huhujen verkosto, joka sisältää tarkempaa sisäpiirin tietoa. Kauppakylän toiminta on taloudellisesti hyvin mittavaa, joten siitä on käytännössä muodostunut Töysän kunnan uusi keskusalue. Tämä on ollut omiaan synnyttämään paljon paikallista puhetta ja sanailua. Kunta on hiljaisesti hyväksynyt tosiseikat ja joiakin palveluja ollaan suosiolla sijoittamassa vetovoimaisen kauppakeskuksen yhteyteen. Töysän kunta on myös aktiivisesti mukana alueen ostosmatkailun kehittämisessä. Epävirallisesti on jopa pohdittu, tulisiko kunnan nimi vaihtaa Töysästä Tuuriksi.

Esittämisen tekstejä edustavat mediatarinat sekä kauppiasta koskevat anekdootit. Nämä tekstit piirtävät kuvaa vauhdikkaasta kauppiasta lukuisine ideoineen. Viime vuosina painopisteenä on ollut toimitusjohtajan yksityiselämän kuvaaminen. Kauppakylän perusidea perustuu taitavaan median hyödyntämiseen. Kärjistäen voidaan jopa ajatella, että uutismedia on onnistuneesti valjastettu osaksi Tuurin markkinakoneistoa. Media siis toimii epäsuoran kertojan roolissa siivittäen Tuurin kauppiaan menestykseen. Paikassa kiehtoo myös kaupakylän ja ympäröivän maaseudun välinen suuri kontrasti. Keskelle juurevaa eteläpohjalaista maa-

Kuva 7. Tuurin kaupakylän maisema on hämmentävä sekoitus autoja ja ihmisiä, uutta ja vanhaa.

Figure 7. The landscape of Tuuri's shopping village is a perplexing mix of cars and people, the new and the old.

seutua pystytetty kauppakeskus on itsessään spehtaakkelellinen, joka aiheuttaa vahvasti dissonoivaa tekstien värähtelyä.

Paikan tekstit ja henki – uuspaikallisuus

Äkäsloppolon kertomuksellisissa rakenteissa kasvavat näyttämisen tekstit, joissa Lapin luonto esittäytyy paikkaan vahvasti sidottuna kertomusresurssina. Kulttuuristen käytäntöjen ja jännitteellisten tekstien tuloksena paikallinen luonto tavallaan ylevöityy. Fiskarsin ja Dufftownin kohdalla keskiohjelmaan nousevat paikkaan toisintavat tekstit. Taide- ja käsityöesineet leviävät paikan ulkopuolelle materiaalisena esineistönä, mutta myös kuvastoina ja kertomuksina. Taiteilijoiden valmistamat taideesineet ovat taikavoimaisia fetissejä, jotka kantavat mukanaan niin tekijään kuin tekopaikkaan liittyviä symbolisia merkityksiä. Dufftownissa valmistettua ja pulloitettua viskiä voi ostaa useimmilta maailman lentokentiltä ja alkoholimyymälöistä. Viskin valmistamisen perinne on täynnä magiaa, eräänlaista salatiedettä, jonka jännitteellisyys siirtyy myös itse lopputuotteeseen.

Drumnadrochitia koskevien tekstien painopiste on paljastavissa teksteissä, jotka perustuvat hienovaraisiin vihjeisiin. tarinat myyttisestä järvihiirviöstä elävät vahvoina, eikä kukaan enää välitä kysyä niiden totuusarvon perään. Paljastavaan tekstuaalisuuteen perustuvaa on myös Baile Mórin uskonnollinen pyhyys. Korkeat odotusarvot langettavat paikan ylle käsin kosketeltavan jumalallisen tunnelman, joka ei kaipaa perusteluja. Tuurin kohdalla paikan jännitteellisyys syntyy vahvoista esittäivistä teksteistä, jotka pohjaavat aktiiviseen markkinointiin ja valtakunnantason medianäkyvyyteen. Media on toiminnallaan luonut Tuurin kylästä spehtaakkelimaisen illuusion, kuvainnollisesti suuren saippuakuplan, jonka pinnalla asioiden mitasuhteet vääristyvät jännittävällä tavalla.

Paikan tekstien kertomuksellisuudella tarkoitetaan paikkaan liittyvää laajempaa tekstien kudosta, joka perustuu esimerkiksi legendaan, perinteseen tai luontoon. Kiinnostus maaseudun paikallista kulttuuria kohtaan on viime vuosina kasvanut. On perusteltua puhua uuspaikallisuudesta, joka ilmenee paikkaan sitoutuneena elämyksellisyytenä. Paikan kulttuurisen vetovoimaisuuden taustalla vaikuttaa narratiivisen jännitteen pohjalta syntyvä kokemuksellinen intensiteetti. Tähän liittyvää ymmärrystä voidaan lisätä tutkimalla paikan tekstejä. Mitä paremmin kykenemme käsitteellistämään paikan tekstien luonnetta, sitä syvällisemmin pystymme myös ymmärtämään paikan henkeä ja olemusta.

Kuuden suomalaisen ja skotlantilaisen maaseutukylän perusteella näyttää siltä, että mikäli liike paikan erityyppisten tekstien välillä ei ole riittävän voimakasta ja riittävässä määrin risteävää – eli turbulენტista – todennäköisyys narratiivisen jännitteen syntymiselle pienenee. Tällöin myös paikkaan liittyvä kokemuksellinen intensiteetti pienenee. Fiktiivisyyden asteen nouseminen taas näyttäisi aiheuttavan narratiivisen jännitteen kasvua aina siihen pisteeseen asti, kunnes seuraa jännitteen romahtaminen uskottavuuden puutteeseen. Roland Barthesiin (1993: 11–12) tukeutuen kielellinen vietteleminen edellyttää rajatilaan saapumista ja ennalta arvaamattomuutta, eräänlaista paljastamisen ja sulkemisen riitasointuisuutta kielellisen ”*stripteasingin*” hengessä. Maaseudun(kin) kehittämisessä tilanne on kuitenkin nykyisin valitettavan usein se, että stereotyyppiset turistikset tekstit edustavat vain täyttymystä ja toistoa, jolloin ne muuttuvat helposti tautologisiksi – tyhjiksi ja valmiiksi fraaseiksi ja siten lupauksiin uskoneiden ihmisten pettymyksiksi.

Paikan tekstit välittyvät uusille sukupolville muistin, tarinoiden, mutta yhä useammin myös median välityksellä. Media on kierrättämiseen erikoistunut instituutio, joka avaa pienille ja marginaalisille tarinoille jopa maailmanlaajuisen foorumin. Maaseutua ja kylää tuotetaan teksteinä monin eri tavoin mediassa ja myös arkisemmissä elämäkäytännöissä. Barthesin (1993: 28, 48) mukaan tekstit tuottavat mielihyvää säännöttömästi ja ennustamattomasti – mitään valmista kaavaa täyttymyksen toteuttavalle narraatiolle ei ole löydettävissä. Mielihyvää tuottava teksti on lykkäystä: ikään kuin johdantoa sille, mitä ei koskaan kirjoiteta. Jännitteellisimpiä ja mielenkiintoisimpia tarinoita ei välttämättä kirjoiteta mainostoimistojen seinien suojissa. Elämyksellisyyden tietoinen tavoittelu haastaa maaseudun kehittäjiä myös moraalisesti. Näyttävät spehtaakkelit voivat tuoda nopeasti julkisuutta, mutta ne eivät välttämättä tarjoa eväitä pitkäjänteiselle paikallisuuden kehittämiselle. Artikkelini perusteella mielenkiintoiset maaseudun paikat ovat sopivasti seipitteellisiä, mutta samalla riittävän todellisia. Yksilön intensiivisen paikkakokemuksen sekä laajalle säteilevän paikan hengen – *genius locin* – syntyminen edellyttää historiallista perustaa, perinnettä, osaamista ja osallistuvaa ihmistoimintaa.

Kiitokset

Tämän artikkelin valmistumisen on mahdollistanut maa- ja metsätalousministeriön tutkimusrahoitus. Erityiset kiitokset Terran päätoimittajalle ja maaseututeemanumeron vierailijalle toimittajille käsikirjoitustani koskevista parannusehdotuksista. Kiitokset myös käsikirjoitukseni ennakkotarkastajille.

KIRJALLISUUS

- Abbott, H. P. (2002). *The Cambridge introduction to narrative*. 203 s. Cambridge University Press, Cambridge.
- Agamben, G. (2001). *Keinot vailla päämäärää*. 121 s. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Aikio, A. & R. Vornanen (1992; toim.). *Uusi sivistys-sanakirja*. 664 s. Otava, Helsinki.
- Bachelard, G. (2003). *Tilan poetiikka*. 493 s. Nemo, Helsinki.
- Barnes, T. J. & J. S. Duncan (1992; toim.). *Writing worlds. Discourse, text & metaphor in the representation of landscape*. 282 s. Routledge, Lontoo.
- Barthes, R. (1993). *Tekstin hurma*. 106 s. Vastapaino, Tampere.
- Brosseau, M. (1994). Geography's literature. *Progress in Human Geography* 18: 3, 333–353.
- Campbell, S. (2002). *The Loch Ness monster, the evidence*. 114 s. Birlinn, Edinburgh.
- Casey, E. S. (2001). Body, self and landscape. A geophilosophical inquiry into the place-world. *Teoksessa* Adams, P. C., S. Hoelscher & E. K. Till (toim.): *Textures of place*, 403–440. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Cater, C. & L. Smith (2003). New country visions: adventurous bodies in rural tourism. *Teoksessa* Cloke, P. (toim.): *Country visions*, 195–217. Pearson, Harlow.
- Chatman, S. (1978). *Story and discourse. Narrative structure in fiction and film*. 277 s. Ithaca, New York.
- Cloke, P. (1997). Country backwater to virtual village? Rural studies and “the cultural turn”. *Journal of Rural Studies* 13: 4, 367–375.
- Cloke, P. (2003; toim.). *Country visions*. 346 s. Pearson, Harlow.
- Cohn, D. (1999). *The distinction of fiction*. 197 s. The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Cosgrove, D. & S. Daniels (1988; toim.). *The iconography of landscape. Essays on the symbolic representation, design and use of past environments*. 318 s. Cambridge University Press, Cambridge.
- Cresswell, T. (2004). *Place: a short introduction*. 153 s. Blackwell, Malden.
- Crouch, D. (2006). Tourism, consumption and rurality. *Teoksessa* Cloke, P., T. Marsden & P. H. Mooney (toim.): *Handbook of rural studies*, 355–364. Sage, Lontoo.
- Curry, M. R. (1996). *The work in the world. Geographical practice and the written word*. 239 s. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Deleuze, G. & F. Guattari (1993). *Mitä filosofia on?* 225 s. Gaudeamus, Tampere.
- Enrikin, J. N. (1991). *The betweenness of place. Towards a geography of modernity*. 196 s. Macmillan, Houndmills.
- Gadamer, H.-G. (2004). *Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofianssa*. 274 s. Vastapaino, Tampere.
- Genette, G. (1997). *Paratexts. Threshold of interpretation*. 427 s. Cambridge University Press, Cambridge.
- Gibson, C. & D. Davidson (2004). Tamworth, Australia's country music capital: place marketing, rurality, and residents reactions. *Journal of Rural Studies* 20: 4, 387–404.
- Gold, J. R. & S. V. Ward (1994; toim.). *Place promotion. The use of publicity and marketing to sell towns and regions*. 267 s. John Wiley & Sons, Chichester.
- Graham, B., G. J. Ashworth & J. E. Turnbridge (2000). *A geography of heritage. Power, culture and economy*. 284 s. Arnold, Lontoo.
- Gregory, D. (1994). *Geographical imaginations*. 442 s. Blackwell, Cambridge.
- Gren, M. (1994). Earth writing. Exploring representation and social geography in-between meaning/matter. *Department of Geography, University Gothenburg B* 85, 324 s.
- Heidegger, M. (2000). *Oleminen ja aika*. 514 s. Vastapaino, Tampere.
- Hopkins, J. (1998). Signs of the post-rural: marketing myths of a symbolic countryside. *Geografiska Annaler B* 80: 2, 65–81.
- Ihmisten maaseutu – tahdon maaseutupolitiikka. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma vuosille 2001–2004 (2000). *Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu* 8, 176 s.
- Karjalainen, P. T. (1993). Geobiografinen kysymys: paikat ja elämämme kertomukset. *Synteesi* 22: 3, 11–19.
- Karjalainen, P. T. (1995). Elämä tässä talossa: lähikaritoitusta kirjallisuuden kautta. *Alue ja ympäristö* 24: 2, 15–24.
- Kearney, R. (2002). *On stories*. 193 s. Routledge, Lontoo.
- Lash, S. & J. Urry (1994). *Economies of signs and space*. 360 s. Sage, Lontoo.
- MacArthur, E. M. (2001). *Columbus island. Iona from past to present*. 208 s. Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Malpas, J. E. (1999). *Place and experience. A philosophical topography*. 218 s. Cambridge University Press, New York.
- Matkailukohteiden kävijämäärät 2004 (2005). Matkailun edistämiskeskus. *MEK E* 49, 105 s.
- Mikkonen, K. (2005). *Kuva ja sana. Kuvan ja sanan vuorovaikutus kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä*. 443 s. Gaudeamus, Helsinki.
- O'Connor, P. (1992). *Living in a coded land*. 42 s. Irish Landscape Series 1. Oireacht na Mumhan Books, Midleton.
- Olsson, G. (1991). *Lines of power. Limits of language*. 229 s. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Penning-Rowsell, E. C. & D. Lowenthal (1986; toim.). *Landscape meanings and values*. 137 s. Allen & Unwin, Lontoo.
- Philips, D. (1999). Narrativised spaces. The functions of story in the theme park. *Teoksessa* Crouch, D. (toim.): *Leisure/tourism geographies. Practices and geographical knowledge*, 91–108. Routledge, Lontoo.
- Porteous, D. (1990). *Landscapes of the mind. World of sense and metaphor*. 227 s. University of Toronto Press, Toronto.

- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. 156 s. Pion, Lontoo.
- Ricoeur, P. (1988). *Time and narrative*. 355 s. The University of Chicago Press, Chicago.
- Ridanpää, J. (2005). Kuvitteellinen pohjoinen. Maantiede, kirjallisuus ja postkoloniaalinen kritiikki. *Nordia Geographical Publications* 34: 2, 337 s.
- Rimmon-Kenan, S. (1983). *Narrative fiction. Contemporary poetics*. 173 s. Routledge, Lontoo.
- Rogoff, I. (2000). *Terra infirma. Geography's visual culture*. 195 s. Routledge, Lontoo.
- Rose, G. (2001). *Visual methodologies: An introduction to the interpretation of visual materials*. 229 s. Sage, Lontoo.
- Sack, R. D. (1997). *Homo geographicus: a framework for action, awareness and moral concern*. 292 s. Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Shields, R. (1991). *Places on the margin. Alternative geographies of modernity*. 334 s. Routledge, Lontoo.
- Smith, J. Z. (1987). *To take place. Toward theory in ritual*. 183 s. The University of Chicago Press, Chicago.
- Taylor, J. P. (2001). Authenticity and sincerity in tourism. *Annals of Tourism Research* 28: 1, 7–26.
- Tuan, Y. (1977). *Space and place. The perspective of experience*. 235 s. Edward Arnold, Lontoo.
- Väestön pääasiallinen toiminta alueittain (2006). StatFin-tilastopalvelu, Tilastokeskus. 17.03.2006. <<http://statfin.stat.fi>>
- Walsh, D. (2004). Doing ethnography. *Teoksessa* Seale, C. (toim.): *Researching society and culture*, 225–237. Sage, Lontoo.
- Walter, E. V. (1980). The places of experience. *The Philosophical Forum* 12: 2, 159–181.
- Wittgenstein, L. (1999). *Filosofisia tutkimuksia*. 357 s. WSOY, Helsinki.
- Woods, M. (2005). *Rural geography. Processes, responses and experiences in rural restructuring*. 330 s. Sage, Lontoo.

HAASTATTELUT

- Davidson, Margaret, maakuntavaltuutettu, Drumnadrochit (25.10.2004)
- Grant, Helen, yrittäjä/kyläaktivisti, Baile Mór (30.10.2004)
- Hakkarainen, Jyrki, kunnanjohtaja, Pohja (13.12.2004)
- Havanka, Heikki, kunnanjohtaja, Kolari (17.12.2004)
- Lamminmäki, Arto, kunnanjohtaja, Töysä (16.12.2004)
- Murdoch, Fiona, projektipäällikkö/yrittäjä, Dufftown (26.10.2004)
- Ratnayake, Yasa, projektisuunnittelija, Dufftown (27.10.2004)
- Walker, Edith, kyläaktivisti, Dufftown (27.10.2004)